

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ

17 - 31 MAYIS KAYIPLAR ÖZEL SAYISI / 2005

1940' lı yıllarda Nazi Almanya'sında, 1960' lı yıllarda Brezilya ve Guatemala'da, 1970 li yıllarda da Şili'de ve Arjantin'de binlerce insan devlet eliyle kaybedildiler. Nazi Almanya'sında binlerce direnişçi bir gecede toplanıp kayıp edildi. 1976 darbesinden sonra Arjantin'de kaybedilen binlerce muhalifin önemli bir bölümü uçaklarla okyanusa atıldılar.

Yakın tarihimizde Türkiye'de de özellikle 1990 sonrasında giderek yoğunlaşan bir şekilde kaybedilme vahşeti yaşandı. Kimi gece evinden alınarak, kimi de gündüz ortasında zorla bindirildikleri arabalarla bir daha dönmek üzere kaybedildiler. Kayıplardan bazılarının işkence görmüş cesetleri köprü altlarında ve toplu mezarlarda bulundu,...

Kaybedilenler yaşamdan koparılıp götürülürken, geride kalan yakınlarının da gelecekleri çalındı, karartıldı. Kayıp vahşetinin bütün ümitleri beraberinde götürüp, yok ettiğini bile, ellerinden alınan ümidi yakalamak için mücadele ettiler Cumartesi Anneleri. Her defasında dövüldüler, göz altına alındılar, haklarında davalar açıldı.

BM Zorla Kayıp Edilmeye Karşı Herkesin Korunmasına Dair Bildirisinin 2. Maddesi "Hiçbir devlet zorla kayıp edilmeyi uygulayamaz, izin veremez ya da hoş göremez. Devletler zorla kayıp edilmeleri önlemek ve ortadan kaldırmak için gerekli tüm araçları ulusal ve uluslar arası düzeyde BM ile işbirliği halinde kullanırlar" der.

Aynı bildirgenin 3 Maddesi; her devletin egemenliği altında bulunan topraklarda zorla kayıp edilmeleri önleyecek ve ortadan kaldıracak etkin, yasal, idari, adli ve diğer tedbirleri almasına vurgu yapar.

Ve zorla kaybetmelerle ilgili bütün uluslararası metinler; zorla kaybetmelerde devletin sorumluluğunun, kayıplarla faili meçhul cinayetlerin, ulusal ve uluslararası denetim mekanizmalarının dışında tutulmuş, özel yetkilerle donatılmış yönetim dönemlerinin, kayıpların önlenmesinde devletlerin rollerinin ve zorla kaybetmelerin bir insanlık suçu olduğuna vurgu yapmaktadır.

Oysa Dünyada ve Türkiye'de her kayıp olayı devlet veya devletlerce desteklenen örgütlü güçler tarafından yaratılmakta ve kayıpların önlenmesi ve etkili soruşturmalarla faillerinin ortaya çıkarılması konusunda devletler adım atmamaktadır.

Kayıp kişilerin akıbetlerinin ortaya çıkarılması insalcı örgütlerin kayıplarla mücadelelerinin etkililiğine kalmış durumda. Adli ve siyasi mekanizmaların soruna yaklaşımları inkar ve ret üzerine kurulu bir politikanın ürünü.

Dünyanın olağanüstü yönetimler ve çatışma süreçleri yaşayan her ülkesinde "Demokratikleşme" olgusunun önemli bir ayağı da geçmişle yüzleşme olmuştur. Geçmişin bütün hukuksuzluğunu toplumsal belleğin unutkanlığına havale ederek demokratik bir devlet ve toplum yaratmak imkansızdır. Gerçek bir demokrasi iradesi, geçmişle yüzleşme ve tüm sorumluları yargı önüne çıkarma iradesidir aynı zamanda. İHD olarak Türkiye'nin demokratikleşme sürecinin önemli bir parçası olduğunu düşündüğümüz geçmişle yüzleşmenin faili meçhul cinayetler ve kayıpların akıbetinin ortaya çıkarılması ile başlamasının zamanın geldiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede herkesi bir kez daha tanıklığa ve demokratikleşme sürecine katkı sunmaya çağırıyoruz.

Toplumsal hafızamızın geçmişi unutmamasına ya da adalet isteğimizin "geçmişe sünger çekme" geleneğimize feda edilmesine izin vermemeliyiz. Kayıplarımızı da kapsayan geçmişteki tüm insanlık suçlarının hesabının sorulması, faillerinin yargı önüne çıkarılması için sesimizi daha fazla yükseltmeli, çabalarımızı yaygınlaştırıp, toplumsal dayanışmamızı güçlendirmeliyiz

Geçmişin hesabı sorulmadan, özgür ve adil bir geleceğin kurulması hiçbir koşulda mümkün değil. Bir taraftan güncel insan hakları ihlallerine karşı mücadele edip, hak ve özgürlüklerimize sahip çıkarken, öte yandan da geçmişteki faili meçhul(!) cinayetlerin, işkencelerin, yargısız infazların, kayıpların, boşaltılan köylerin, sürgün edilen insanların, hesabının sorulması görevimiz var. 17-31 Mayıs Kayıplar Haftası'nı da bu görev ve mücadele bilinci ile değerlendirmeliyiz.

*Belirtmek isteriz ki
Her unutmama, hatırlamayı da içinde taşıyor
ve Toplumlar da anımsar....*

BİR KAYIP ÖYKÜSÜ

Adı – Soyadı : Atilla Osmanoğlu
Baba Adı : Muhyettin
Ana Adı : Meliha
D. Yeri/Tarihi : Hazro/1968
Kaybolma Tarihi : 25 Mart 1996
Kaçırıldığı Yer : Diyarbakır-Merkez Melikahmet Caddesi

“Paranın, çiçek yaprağının, elin, yaşamın iki yüzü vardır”
90’lı yıllarda Diyarbakır’da oturanlar, gözü, kulağı ve yüreği orada olanlar için acı, kan, gözyaşı ve hawar; günlük yaşamın artan ve rutinleşen refleksi haline gelmişti. Çünkü, faili meçhul (!) silahlı-satırlı saldırılar, yargısız infazlar ve insan kaçırmalar bütün şiddetiyle devam ediyordu. Bazı günler 3-4, hatta daha fazla sayıda ölümlerle sonuçlanan saldırılar gerçekleşiyordu. İşte; o tarihlerde Melikahmet’te bir gün ve bir insan.

Atilla Osmanoğlu : Bir memur çocuğuydu. Hazro’da yaşamını sürdüren memur baba Muhyettin, oğlunun ilçedeki askeri şahsiyetlerinden tehdit aldığını duyunca; emekliliğini beklemeden Diyarbakır il merkezine yerleşir. Ailesini-çocuğunu güven içine aldığını düşünür. Arayışa girer ve çocuğu ticaretle uğraşsın diye; ona gıda maddelerini satan bir işyeri açar. Güvenlik tedbiri, yaşam ve ekmek.

25.03.1996 sabahı Atilla Osmanoğlu için olağan bir gündü. Melikahmet caddesindeki 97 nolu işyerinin kapısını açar ve ticari işine başlar. Saat 11.00 dolayları; işyerine iki kişi gelir. Polis olduklarını, Emniyet Müdürlüğünden geldiklerini açıklarlar. Atilla, gelen misafirlerine çay ikram eder. Misafirler ziyaret nedenlerini açıklar: “Emniyet Müdürlüğü kantininde ihale yapılacak. İhaleye ilgi göstereceğini düşündük.” diyerek açıklamada bulunurlar. Atilla’nın dükkana gelen iki polis ile daha önce tanışıp tanışmadıkları bilinmiyor. Ancak emniyet görevlilerinin açıklamalarını güvenilir ve cazip bulan Atilla gelen misafirleriyle gitmeyi kararlaştırır.

Baba Muhyettin anlatıyor : “Oğluma bu kişilerin kim olduklarını ve kendisini nereye götürdüklerini sorduğumda: biri uzun boylu, sarışın, amerikan tıraşlı, diğeri de orta boylu, dolgun ve buğday tenliydi. Bu şahıslar bana polis olduklarını, Emniyet müdürlüğünden geldiklerini, kantin ihalesinin olduğunu, Atilla’ya ihale için götürceklerini, söylediler. Birinin elinde bir koli şeker, bir koli çay bulunmaktaydı. Oğlum Atilla’nın da polislerin açıklamasını doğrulayınca müdahale etmedim. Caddenin karşı tarafına geçtiler. Karşım tarafta bulunan özel bir otomobile bindiler. Arabanın içinde iki şahıs daha vardı.”

Atilla bir daha Melikahmet caddesine geri dönmedi. Baba Muhyettin, 26.03.1996 tarihinden başlayarak Devlet Güvenlik Mahkemesine, DGM Başsavcılığına, İl C.Başsavcılığına, İl Valiliğine, İl Emniyet Müdürlüğüne yaptığı başvurulardan sonuç alamaz. Oğlu Atilla’nın akıbeti için hiç bir bilgiye ulaşamaz. Halen de ulaşılmış değil. Baba Muhyettin adaleti AIHM’de aramaya başlıyor. Dava açıyor.

Bu ülkede ‘terör’ ile mücadele adı altında insanların yaşama hakkına devlet organizasyonu nezaretinde saldırılar yapıldı. Bölge halkı, faili meçhul cinayetleri, kaçırılıp kaybedilmeleri, gözaltına alınıp işkence tabi tutulmaları günlük yaşamlarında iliklerine kadar yaşadılar.

Atilla Osmanoğlu yüzlerce kayıptan biri. Kayıp aileleri çocuklarının Akıbetlerini öğrenmek istiyorlar.

İtirafçı Aldulkadir Aygan açıklaması sonucu 10 yıl önce yine Diyarbakır Yenişehir semtinde kaçırılan Murat Aslan’ın akıbetini ortaya çıkması ile umutlandılar. Aileler, İnsan hakları savunucuları ve kamuoyu, Türkiye’de kayıp ve faili meçhul cinayetlerin aydınlanmasını bekliyor.

KAYIPLAR

Madde 1 - Zorlanmış ortadan kaybolma insanlığa karşı bir suçtur. BM şartı amaçlarının iktidarındır ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde yer alan insan hakları ve temel özgürlüklerin ağır ve açık bir ihlali olarak kınanmalıdır ve bu alandaki uluslararası belgeler pekiştirilmeli ve daha ileri götürülmelidir.

Madde 3 - Her devlet kendi egemenliği altında bulunan topraklarda zorla kayıp edilmeleri önleyecek ve ortadan kaldırılabilecek etkin, yasal, idari, adli ve diğer tedbirleri alacaktır.

Madde 7 - Hiçbir durum, savaş tehdidi, savaş ilanı, iç siyasi iktidarsızlık ya da diğer olağanüstü haller zorla kayıp edilmeleli haklı çıkarmaz.

Madde 17 - Zorla kayıp etme eylemini gerçekleştirenlerin işledikleri suç, kayıp edilen kişilerin durumu ve yeri hakkında bilgi vermedikçe ve bu gerçek açıklığa kavuşmadıkça devam eden bir suç olarak kabul edilecektir. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 2. maddesinde yer alan öneriler etkinliğini kaybettiğinde bu öneriler yeniden oluşturulana kadar zorla kayıp edilme eylemi ile ilgili dava zaman aşımını tayin eden hükümler geçici olarak durdurulacaktır. Zorla kayıp edilme ile ilgili dava zaman aşımını tayin eden hükümler esas olacak ve suçun ciddiyetine uygun olacaktır.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ZORLA KAYIP EDİLMEME KARŞI HERKESİN KORUNMASINA DAİR BİLDİRİ

İHD'NİN TALEPLERİ

- Siyasal iktidarı, Birleşmiş Milletler İlkelerine uygun davranmaya, açık ve denetim ilkelerine uygun işleyiş mekanizmalarını oluşturmaya,
- Siyasal iktidarı, göz altında kayıplarla ilgili koşulsuz bir irade beyanını ve gözaltında kayboldukları bildirilen insanların akıbetlerini kamuoyuna açıklamaya,
- Hemen bugünden başlamak üzere, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1989 yılında kabul ettiği, "Yasadışı, Keyif ve toplu İnfazların Önlenmesi İçin İlkeler" uyarınca, bağımsız gerçekleri araştırma komisyonları kurulmasını öneriyoruz. Hükümet, Parlamento ve yargı, bağımsız sivil toplum örgütlerinden meydana gelen ve içindeki hekimler, hukukçular, insan hakları savunucuları, aydınlardan oluşan bir komisyonun araştırma, inceleme ve soruşturma yapmasına olanak tanınmalıdır.
- Savcılıklar kayıplarla ilgili soruşturmaları yapmalı, hukuksal süreçleri sonuna kadar işletmeli ve sorumluların yargılanması sağlamalıdır.
- Kayıplar ile ilgili her türden bilgi veya belgeye sahip olanakları tanıklığa, tanıklık yapanların korunması için siyasal iktidarı her türlü önlemleri almaya,
- Tüm demokratik kuruluşları, hukuk insanlarını, basın ve demokrasiden yana herkesi Zorla Kaybetmeler konusunda seslerini yükseltmeye çağırıyoruz.

BULUNSUN!

KAYBEDİLEN YAŞAMLAR

FİKRİ AMCA

"Her kişinin yaşama hakkının kanun tarafından korunduğu fikri, devlete sadece, 'isteyerek' ölümüne neden olmaktan kaçınma yükümlülüğü değil, yaşamı korumak için zorunlu önlemleri alma ödevini de yükler" Kayıp edilmenin yıllarca hafızamızda yarattığı dehşet. Hem varsın, hem yoksun. Bazen bir ümit. Acabalar çoğalır, ardından belkiler sıralanır.

Bu var-yok trajedisinin tarihsel tanıklığını, anlatabilmek ne denli kolay acaba. Bir daha acıtıp kanatsa da yürek burukluğumuzu, sözcükler boğazımıza düşümlense de tekrar tekrar anlatmak gerekir. Zülüm ve acı çektiğimiz, bitmeyen yıllar... yıl 1997, ay Şubat, sabah 10:30 Diyarbakır Koşuyolu Semti, ailesinin ve bütün tanıdıklarının gözü önünde, hem de hemen az ötede duran resmi aracın gözetiminde bir daha dönmek üzere alındı 70 yaşındaki Fikri Özgen.

Gerekçe; gözaltına, işkenceye ve göç ettirmeye neden olan daha önce defalarca sorulmuş bildik sorulardı. "Hani senin oğlun? Git oğlunu getir, yoksa yaşatmayız" sonra sonuçsuz kalan bütün resmi başvurular. Nice gayri resmi "Bu işi fazla kurcalamayın, vazgeçin" tehditleri, vahameti resmi itirafçının itiraflarıyla nihayet ortaya çıkmış oldu.

Tanıklığın zor ve acı veren yanı, beyninizde, yüreğinizde binlerce defa bunu yaşamak ve aktarmaktır. Elbette bu bir görevdir; ancak her anlatış yeni bir zulüm, acı işkence ve trajedir. Bunlardan sadece bir tanesini aktarmayı anlamlı ve önemli buluyorum. Fikri Amca 3 Ekim 1992 tarihinde Kulp'un yakılmasıyla Diyarbakır'a gizlice gelmiş ve bir daha Kulp sınırına giremeyenlerin listesinin başında yer alıyordu. Nisan 1996'da Kulp, Lice, Genç üçgeninde bir ay süren büyük bir askeri operasyon başlatılmıştı. Sakarya'da askerlik görevini yaparken, operasyon için bu bölgeye getirilen askeri birlikte bulunan akrabamız Burhan Özgen, çatışmada yaşamını yitirmişti. Resmi yetkililer cenazeyi aileye karşı kullanıp, aile bireylerini karşı karşıya getirmeyi hedeflemişti. Bir ay sonra babamın vefatında onunla karşılaştığımızda "Ben Kulp'a gelemiyorum, yüreğimin bir parçası Mefayir için yanarken, diğer parçası da Burhan için yanıyor. Dün ölen gençlerimizi omuzlarımızda taşıyamadık. Bugün de yaşlılarımız. Bu acı beni yıkıyor. Kimseye anlatamıyorum". Bunları ifade ederken kendi ilinde mülteci olmanın acısını yaşıyordu.

Sekiz yılda geçse arar gözlerimiz, açaba ümitleriyle bütün kuytulukları. Aynı bütün kaybedilenlerde olduğu gibi. Biliyorum can katmışsın Dorşin doruklarında nazlı nazlı sallanan ağustos papatyalarına. Sana el sallarlar Andok zirvesinde saf tutmuş seher yıldızları Yokluğun boğazımıza düşümlenen bir yanık olsa da, söz veriyoruz seni ve yitirdiklerimizi taşıyacağız omuzlarda.

Lami Özgen

ADI KAYIP

*Orman yok olursa diyor bir çocuk
Ağaç kaybolursa
Ne derim benden sonraki çocuklara
İnsanlar kaybolurken gözaltında
Dalından koparılan tomurcuk*

*Ey çocuk !
Senki bir badem dalısın baharda
Yüzünde solgun bir yeşil akşamı
Dalıyor gözlerin bir çağın artıklarına
Kazılardan yeni çıkmış gibisin
Bakışlarında düş fosilleri
Güneşli bir yeşilli özler gibisin
İnsanlar kaybedilirken ey çocuk*

*İnsanlık adına
Nasıl başlar bu yeşil ve mavi yolculuk
Hangi gemi kalkar bu ülke limanlarından
Hangi maviликler karşılar seni
Kuyular zincir olmuş bileklerde
Dalgalar yargısız infaz
Al kalemi eline ey çocuk !
Yeşilin ve mavinin şirini yeniden yaz*

Adnan Yücel

İNSAN HAKLARI BÜLTENİ KAYIPLAR HAFTASI ÖZEL SAYISI

IHD Adına Sahibi: Yusuf ALATAŞ (Genel Başkan) • Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : Nejat TAŞTAN

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

Tunalıhımi Cad. No: 104/4 Kavaklıdere - ANKARA • Tel/Fax : (0312) 466 49 13 - 14 - 466 37 51 - 467 22 19

e-mail:posta@ihd.org.tr-http://www.ihd.org.tr

ÜCRETSİZDİR.